

МИКОЛА КАРДАЩУК

8-9

ЄВГЕН БУКЕТ

12

ЛАРИСА КАДИРОВА

14-15

Віктор ЮЩЕНКО: «Відчути своє рідне коріння, відновити загублену пам'ять»

Золотистого жовтня на території Цитаделі Батуринської фортеці знову було особливо людно. Біля дерев'яної Замкової церкви Воскресіння Господнього працювали реконструктори, відтворюючи події зі сторінок книги «Мазепа. Хроніки православного шляхтича. Руїна» відомої дослідниці Тетяни Таїрової-Яковлевої. На іншій великій локації заповідника – біля єдиного збереженого Гетьманського палацу Розумовського, минулого жовтня презентували унікальне видання без купюр «Літопис Самійла Величка».

Цього разу до дня Українського козацтва захід мав загальну назву «Мазепа. Шлях до Батурина». Зокрема, презентували два несподівані й унікальні експонати нової виставки «Гетьман Іван Мазепа, князь Священної Римської імперії», з якою всі бажаючі до 16 листопада можуть ознайомитися в палаці Гетьмана Кирила Розумовського.

Вперше в Батурині презентували єдину збережену печатку Івана Мазепи. Віднайшов і придбав цей винятково історично цінний експонат відомий колекціонер Олексій Шереметьєв.

Для огляду представлено документ з австрійського архіву – лист до імператора Священної Римської імперії з проханням про надання княжого титулу Іванові Мазепі. Помітка на аркуші свідчить, що титул було надано. Копію привезли у Батурин із Відня доброчинець Євген Сур, який багато років підтримує проекти НІКЗ «Гетьманська столиця», та його дружина Ірина.

Голова Меджлісу кримськотатарського народу Рефат Чубаров біля Батуринської козацької церкви говорив про розуміння ним святості місця та, на жаль, невикористані можливості середини XVII століття у часи Конотопської битви, які були даровані українському і кримськотатарському народам.

Так для чого нам потрібен Батурин?

На зламі XVII та XVIII століть саме тут, у Батурині, народилась унікальна велика українська ідея – мати незалежну українську державу! Це тут Іван Степанович Мазепа дійшов до свого величавого проєкту – творення української незалежної держави! Тому було б прикро, щоб ми, країна, яка не так бага-

то має таких місць, де народилась ідея нашого суверенітету і незалежності, не відродили його! Для цього нам потрібен Батурин!

Палац гетьмана Кирила Розумовського, Батуринська цитадель і всі інші об'єкти Національного історико-культурного заповідника «Гетьманська столиця», який очолює Наталія Реброва, є одним із найпопулярніших музейних закладів України, кількість його відвідувачів із кожним роком лише зростає. Так, із моменту відкриття, за 10 років, палац відвідало близько мільйона екскурсантів! У прямому сенсі Батурин – після нищення 2 листопада 1708 року військом Петра I – відроджувався з попелу, згодом невелике селище з української глибинки стало Меккою внутрішнього туризму.

В добру, щасливу путь – Українське відродження! Хай цей музей дає можливість кожному, хто його відвідає, відчувати своє рідне коріння, відновити загублену пам'ять, усвідомити власну історичну місію перед своїм народом, перед своєю Державою, перед своїми дітьми та онуками.

(З відкритих джерел)

Звернення

до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі!

Тижневик «Слово Просвіти» – один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі – за певного «сприяння» нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі – ті, хто любить, шанує і цінує українське правдиве і об'єктивне слово, можемо допомогти тижневику. Будь-яка фінансова підтримка видання – це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ «Альфа-Банк», р/р UA 30 300346 0000026002016994001; отримувач: ГО «Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

Минулого тижня на наше прохання про допомогу для газети «Слово Просвіти» відгукнулися:

1. Мовчан Павло Михайлович – 5000 грн.
2. Філіпчук Георгій Георгійович – 5000 грн.

Шановний пане Президенте!

Звертаємось до Вас, гаранта Української Конституції і найвищої посадової особи в державі, із застереженням щодо проблемного стану національної культури та загрози її подальшого існування.

У найдраматичніші і найтрагічніші періоди вітчизняної історії культура завжди поставала тим духовним опертям, яке консолідувало український народ на еволюційний розвиток, збереження власних територій, мови, традицій, національної пам'яті.

Сьогодні ми переживаємо чи не найтривожніший період своєї історії, означений війною на Сході України, окупацією Криму Російською Федерацією, пандемією смертоносного вірусу, багатомільйонним відтоком трудових ресурсів країни за кордон, а також інтенсивними політичною, економічною, соціальною і культурною турбулентностями.

Як Вам добре відомо, культура завжди виступала найпереконливішим показником демократичного розвитку держави, процесів становлення політичної нації і громадянського суспільства, промовистим маркером національної ідентичності та самобутності. Культура завжди була і є майданчиком для суспільного діалогу і порозуміння, дієвим засобом найоптимальнішого вирішення політичних і соціально-економічних викликів.

Цілком очевидно, що відсутність державної програми розвитку культурної сфери України вкрай негативно впливає на функціонування та розвиток засадничих секторів культури і мистецтва. Водночас в українському суспільстві існує потужний запит на відродження і модернізацію національно-культурного життя країни, на збереження і утвердження культурної ідентичності, на відновлення та зміцнення історичної пам'яті народу та його послідовну і масштабну деколонізацію. Окремий і не менш актуальний запит існує на інтеграцію українства у глобальну систему, на широке і плідне партнерство – від світового українства до міжнародного співтовариства.

І при цьому обурює, що впродовж тривалого часу спостерігаються настійливі та відверті намагання зруйнувати підвалини національної культури і мистецтва України. Тривожні ознаки такої кризи, виявлені ще за попередньої влади, сьогодні сягнули критичної межі.

Це очевидно, проаналізувавши, як сфера культурної спадщини, у т. ч. нематеріальної, впродовж останніх 10 років перебуває у стані прогресуючої стагнації, що призводить до катастрофічної деградації і зникнення унікальних явищ, пам'яток архітектури, історії, трансформації народної культури, вимирання їхніх автентичних носіїв без належного системного забезпечення спадкоємності унікальних знань і вмінь. Показово, що на наших очах під загрозою зникнення опинився славнозвісний осередок народного мистецтва в селищі Петрівка на Дніпропетровщині, нещодавно внесений до Репрезентативного списку ЮНЕСКО нематеріальної культурної спадщини людства.

Так само культурна спадщина та її носії залишаються незахищеними в окупованих Криму, частинах Донецької та Луганської областей, де пам'ятки архітектури, історії та культури зазнають руйнувань, вивозяться до країни-агресорки РФ, а на території історико-культурних заповідників, що перебувають навіть у переліку ЮНЕСКО, влаштовуються військові бази та полігони. Кримськотатарський народ зі своєю унікальною культурною спадщиною взагалі опинився під загрозою тотального знищення з боку окупаційної політики Кремля. І в цій ситуації державою Україною не запропоновано і не активова-

Звернення до Президента України Володимира Зеленського

но жодної стратегії і конкретного плану дій, суголосних міжнародному законодавству і рекомендаціям.

Наступна болюча проблема – в країні значно активізувалися процеси руйнування археологічної спадщини (розграбовуються і знищуються кургани, городища, поховання давніх культур). Відтак, ми на завжди втрачаємо документальні свідчення і пам'ятки, які б уможлилювали майбутнім поколінням зберегти історію про наше коріння, давні епохи, народи і культури на нашій території.

Також звертаємо Вашу увагу на брак дієвої системи координації концертно-гастрольної діяльності професійних і народних колективів, процеси скорочення мережі закладів культури, відсутність державної програми реституції культурних цінностей та забезпечення належної освіти у сфері культури, на виклики у створенні високоякісного національного культурного продукту та розвитку культурної дипломатії. Утім перелік актуальних загроз у культурній сфері можна продовжувати і далі...

Насамкінець, наголошуємо на зухвалих і протиправних спробах рейдерського захоплення приміщень Національних творчих спілок (“Будинок письменників”, “Будинок кіно”, “Будинок художників”, галерея Національної спілки майстрів народного мистецтва України та інші). Впродовж років недоброчинні сили системно намагаються дискредитувати згадані вище національні професійні творчі об'єднання з метою заволодіння їхнім майном та блокування їхньої діяльності.

Деструктивна ситуація підсилася також у зв'язку зі скороченням Міністерством культури та інформаційної політики вдвічі фінансування заходів Національних творчих спілок і Всеукраїнського товариства “Просвіта” в проєкті Державного бюджету України на 2022 р. Реалізація цих дій унеможливить подальше функціонування національних об'єднань України, які охоплюють десятки тисяч активних і творчих громадян.

Нагадаємо, що саме в їхньому середовищі зароджувалися важливі державотворчі ініціативи і процеси, зокрема у стінах Спілки письменників за участі представників інших творчих спілок постав Народний Рух України як один із важливих чинників здобуття державної незалежності України. До того ж, у середовищі національних творчих спілок і товариства “Просвіта” гуртуються митці, які своєю діяльністю активно сприяють зміцненню ідентичності, консоліда-

ції нації, а відтак утвердженню України в умовах загроз державності та суверенітету. Знищення національних творчих спілок і “Просвіти” спричинить резонансний публічний скандал і суспільно-політичний конфлікт, призведе до катастрофічних наслідків у сфері культури, завдасть непоправного удару по міжнародній репутації країни і довірі суспільства до держави.

З метою предметної відповіді на вказані виклики просимо Вас, Володимире Олександровичу, видати довгоочікуваний Указ Президента України щодо функціонування та розвитку національної культури та мистецтва в Україні, в якому передбачити першочергове вирішення таких питань:

1. Створити Національну раду з культурної політики при Президентові України.
2. Доручити Кабінету Міністрів України спільно з творчими громадськими об'єднаннями та національними творчими спілками розробити і затвердити Державну цільову програму розвитку української національної культури і мистецтва.

3. Підтримати ініціативу щодо формування цільової програми розвитку української державної мови, передбачивши відповідні видатки на проведення курсів з вивчення української мови, особливо в зденационалізованих областях України, друкуювання необхідної кількості словників, серії “Перлини народної творчості” на паперових та електронних носіях, створення серії документально-просвітницьких фільмів “Героїчне минуле України. Від Святослава до Героїв-захисників України”, комп'ютерних (україномовних) ігор для дітей та юнацтва.

4. Створити Національний інститут нематеріальної культурної спадщини.
5. Ініціювати ухвалення Верховною Радою України Законів України “Про меценатство”, “Про національний культурний продукт”, “Про нематеріальну культурну спадщину”.
6. Відновити Державну службу з реституції культурних цінностей України з-за кордону.
7. Прийняти поправки до відповідних Законів України щодо посилення покарання (в т. ч. вести кримінальну відповідальність) за незаконні руйнування та знищення археологічної, музейної та архівної спадщини.
8. Передбачити в Державному бюджеті України на 2022 рік фінансування в повному обсязі діяльності Національних творчих спілок України і Всеукраїнського товариства “Просвіта”.

9. Відповідно до Конституції України (стаття 12), чинного Закону, Національної програми України “Закордонне українство” необхідно підтримати розвиток українознавчої освіти закордоном, забезпечивши її відповідними програмами, підручниками, навчально-методичними, дидактичними матеріалами; сприяти підготовці та перепідготовці педагогічних кадрів з українознавчих дисциплін у місцях компактного проживання українців; розробити програму навчання закордонних українців у вишах України; створити загальнонаціональну веб-сторінку, упроваджуючи сучасні дистанційні технології для вивчення історії української державності, культури, мови, традицій, що консолідуватиме українство, зміцнюватиме його національну ідентичність.

10. Вжити заходи щодо прозорості функціонування інституту колективного управління авторськими та суміжними правами.
11. Доручити Кабінету Міністрів України розробити та впровадити державну систему фінансової підтримки митців та діячів культури під час пандемії COVID-19, передусім соціально незахищених категорій.
12. Провести в 2022 році Всесвітній конгрес українців у м. Києві.
13. Київській міській державній адміністрації надати приміщення Національній хореографічній спілці і Національній спілці театральних діячів України.

- З повагою –
- ДЗЮБА І. М.** – Герой України, академік Національної академії наук України
- ЖУЛИНСЬКИЙ М. Г.** – академік Національної академії наук України
- ЩЕРБАК Ю. М.** – письменник, Надзвичайний і Повноважний Посол України (1992–1998; 2000–2003)
- МОВЧАН П. М.** – голова Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, заслужений діяч мистецтв України
- ВАНТУХ М. М.** – Герой України, голова Національної хореографічної спілки України, народний артист України
- ШЕВЧЕНКО Є. І.** – голова Координаційної ради Національних творчих спілок України, голова Національної спілки майстрів народного мистецтва України, заслужений діяч мистецтв України
- ФІЛІПЧУК Г. Г.** – дійсний член Національної Академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук
- СТРУТИНСЬКИЙ Б. Д.** – голова Національної спілки театральних діячів України, народний артист України
- СИДОРЖЕВСЬКИЙ М. О.** – голова Національної спілки письменників України
- ЕСИПОК В. М.** – голова Національної спілки кобзарів України, народний артист України
- ЯНЧУК О. С.** – голова Національної спілки кінематографістів України, народний артист України
- ЧЕРНЯВСЬКИЙ К. В.** – голова Національної спілки художників України, заслужений художник України
- СТРАНАДКО Е. М.** – голова Національної спілки фотохудожників України, заслужений працівник культури України
- ЯКОВЛЄВ М. І.** – перший віце-президент Національної Академії мистецтв України, заслужений працівник освіти України
- ТРИМБАЧ С. В.** – заступник голови Національної спілки кінематографістів України, лауреат Державної премії України ім. О. Довженка, кінознавець
- ЧЕБИКІН А. В.** – президент Національної Академії мистецтв України, народний художник України
- РИБЧИНСЬКИЙ Ю. Є.** – Герой України, народний артист України

Річ у тім, що я ніколи не зраджував тому українському духові, який виплекали в мені батьки, родина, найближче оточення і який зрештою я сам ще з дитячих і юнацьких літ гартував у собі.

— Але ж на той час в СРСР уже розпочалася горбачовська “перебудова” з її курсом на розширення демократії...

— Ця, на перший погляд суттєва в загальнодержавному контексті обставина, на місцях аж ніяк не зупиняла роботи КДБ. Від подальших переслідувань і тюремних поневірянь мене порятував лише розпад СРСР. А тоді мене з упередженням допитували щодо нібито моєї участі у створенні націоналістичної організації за сфабрикованою “справою івано-франківської інтелігенції”, піддали моральному змуцунню і “вправлянню мізків”. Зрештою, потримавши якийсь час в обласному управлінні КГБ, звільнили з-під арешту. Зате змусили ректора вишу тут же звільнити мене, кандидата медичних наук, з роботи, і ми з дружиною та двома дітьми опинилися без засобів існування. Лише через кілька місяців, у 1987-му, вдалося влаштуватися лікарем на івано-франківському заводі “Індуктор”.

— Тож згодом ви були вже більш обачним у своїх висловлюваннях і діях?

— Якраз навпаки. Як громадський активіст, я докладав чимало зусиль для того, щоб у нашому краї воскресло із небуття товариство “Просвіта”, був серед засновників його первинного осередку на заводі, уже відкрито проявляв свою політичну позицію, виступаючи на велелюдних вічах в Івано-Франківську і Львові, їздив також на патріотичні акції і до Києва, Дніпропетровська, Запоріжжя, Харкова. Бував на заходах, які проводив новостворений Народний Рух України.

— Ви разом з іншими активістами Спілки офіцерів України (СОУ) ініціювали відкриття в івано-франківському мікрорайоні Княгинин пам’ятника підпільникам із групи ОУН “Печера”...

— Так було пошановано пам’ять борців за волю України — члени відділу пропаганди надрайонного проводу ОУН Василь Райсберг (“Зенко”), Ганна Соколовська (“Іванка”) та Ганна Сміжак (“Ягідка”) 6 квітня 1949 р. загинули, але не здалися енкаведистам. Я власноруч розробив ескіз Скорботної стели з барельєфними портретами цих трьох підпільників. Пам’ятник їм було посвячено й урочисто відкрито 14 жовтня 1997 р., в день святої Покрови і з нагоди 55-ї річниці УПА.

У 2000 р. я, активіст Спілки офіцерів України, перевидав Дєкалог українського націоналіста “Іди за мною!” зі своєю передмовою, в якій є такий заклик: “Українська молоде, Ти повинна бути запорукою в захисті Незалежної Соборної Української Держави!...” Цей заклик, як бачите, особливо актуальний тепер, коли уже восьмий рік триває російсько-українська війна на сході нашої держави.

У 1994 р. вступив також до Українського козацтва, був делегатом усіх великих Рад. Мені присвоїли звання генерал-хорунжого.

У 2004-му разом із багатьма студентами тодішньої Івано-Франківської медакадемії брав участь в акціях протесту в Києві, що були спрямовані проти чин-

ної влади і переросли в Помаранчеву революцію.

— І ваші виступи, і ваша книга “Хто ми? Хто наші пращури? Звідки пішла-постала Україна?” працюють на формування національної свідомості молоді...

— Видана 2015 р. 560-сторінкова монографія — результат мого дослідження етногенезу українського народу на основі тих сучасних знань, які мають у своєму розпорядженні відомі зарубіжні й вітчизняні фахівці з археології та історії. Етногенезу, який сфальсифікувала, брутално спотворила російська історіографія, присвоївши собі славу історію Русі-України й ім’я безсмертних оріїв-скіфів-русиців-українців. Я, зокрема, обґрунтовую гіпотезу, що етнічною колицою ранніх слов’ян та всього українського масиву були східні Карпати. Бо лише їх не накрив льодовик, що насунувся з півночі на всю Європу. Обґрунтовую це наукове припущення, звісна річ, безвідносно

до того, що саме на мальовничій гірській Косівщині я народився... Визначив у своєму дослідженні такі історичні етапи й найголовніші віхи в розвитку нашого народу, державності і України: первісний лад кам’яного віку; формування племен; Велика Скіфія; трипільська культура; княжі часи; Київсько-Галицька Русь; Гетьманщина; народні повстання; Січові стрільці; УГА; Крути; Українська Народна Республіка; армія без держави — ОУН-УПА; створення незалежної Української держави в 1991 році.

Саме українці стояли біля джерел європейської цивілізації та культури, тоді як Московія не має ніякого етнічного відношення до Київської Русі і ніколи не була спільною колицою трьох “братніх” народів (тим паче ми з москвитями не єдиний народ, як стверджує в недавню опублікованій статті їхній зверхник Путін).

Ми, українці, не пришельці з інших континентів, а етнічна нація, яка живе на своїй етнічній землі. То чому не пишаємося своїм минулим так, як інші народи?

— 2018 р. побачила світ ще одна ваша праця історичної тематики — “Від Скіфії до АТО (медичина і армія в просторі і часі)”...

— Посприяв у виданні й написав передмову до неї директор і завідувач кафедри українознавства Інституту Східної Європи (м. Львів), доктор історичних наук, професор, академік Академії наук вищої школи України Віктор Ідзьо, за що я йому щиро вдячний. Він же і вручив мені диплом про присвоєння вченого звання професора цієї кафедри під час презентації видання в листопаді 2018 р. в науковій бібліотеці Львівського національного університету ім. І. Франка.

Над розвідкою “Від Скіфії до АТО (медичина і армія в просторі і часі)” я працював кілька років,

збираючи з різних джерел матеріали про те, як зароджувалась на території нинішньої України медицина саме у прив’язці до лікування поранених бійців і організації санітарно-медичної служби у війську загалом. Адже виявлені археологами артефакти дають уявлення не лише про тодішнє озброєння, а й про заподіяні поранення та методи надання воїнам медичної допомоги.

До нас дійшли письмові свідчення про те, скажімо, що під час Визвольної війни українського народу 1648-1654 років у кожному полку козацького війська був лікар, майже в кожній сотні — циркульник-професіонал, який надавав пораненим хірургічну допомогу. Чимало сторінок книги присвячено тому, як діяла ця надзвичайно важлива служба у формуваннях Легіону Українських січових стрільців, Армії УНР, Української Галицької Армії, Української Повстанської Армії. Військові медики бороли-

ся водночас за волю України й за життя її захисників. Себто у змісті книги тісно поєдналися два близькі мені, полковникові СОУ, генерал-хорунжому Українського козацтва і лікареві, кандидату медичних наук, аспекти історії українського війська й організації в ньому медичної допомоги.

— Ваші відзнаки за винахідницьку творчість, активність як просвітянина, члена СОУ та Українського козацтва, діяльну участь у національно-патріотичному вихованні молоді годі перелічити. Вони є виміром вашого вагомego внеску у пропагування духовних і моральних цінностей українства серед наших співвітчизників. Мабуть, у вас, Микола Дмитровичу, є всі підстави, щоб порадити, що ви були не пасивним спостерігачем, а діяльним учасником тих суспільно-політичних процесів в Україні, результатом яких стало 30-річчя відновленої Української держави.

— Як не тішитися, попри вельми поважний вік, з того, що незалежна Україна живе на мапі світу вже 30 літ! Шкодою, що не встиг здійснити чимало задумів, як-от продовжити своє дослідження на тему “Українське військо і медицина — в супрязі”. Хотілося б написати ще п’єсу про українських патріотів у боротьбі з ворогами. Щиро молюся, щоб Господь дав мені сили для цього.

У мене всеяке оптимізм те, що багато довкола нас тих, хто займає активну громадянську патріотичну позицію, людей з чистою совістю, глибоким усвідомленням честі особистої і своєї Вітчизни — України.

Розмовляв
Іван ГАВРИЛОВИЧ,
член НСПУ і НСЖУ,
заступник голови
Івано-Франківського міського
об’єднання ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка

50 несумних історій

“Особливі історії особливих” — інклюзивний культурний проєкт, який здійснив Видавничий дім “Букрек” спільно зі Спеціальною школою “Шанс” за підтримки Українського культурного фонду.

Галина ДАЦЮК

Це видання про дітей з особливими потребами — учнів Спеціальної школи “Шанс” у місті Дніпрі. На сторінках книги вони розказують про себе та свою сім’ю, друзів і школу, захоплення і таланти, діляться своїми маленькими й значними перемогами.

Більшість історій діти написали самостійно. Декому допомагали батьки чи вчителі, які теж стали героями проєкту. Вони об’єктивно розповідають про досвід роботи з учнями з особливими освітніми потребами, про їхні сильні сторони та шкільні досягнення.

“Звати мене Сашко. Я учень 7-А класу. Олександр Горобець. Граю я в футбол “так собі”. Бо цілюсь у ворота, а м’яч летить другу в вухо; здається, зараз заб’ю гол, а м’яч потрапив у штангу. Однак учитель фізкультури стверджує, що я добрий гравець, а тому взяв мене в шкільну команду”, — розказує про своє найбільше захоплення один з учасників.

А ось в Камілі, 12 років, інтереси зовсім інші. Її цікавить космос! “Я люблю мріяти. Часто думаю про космос, про зірки, звідки взялась наша планета Земля і ми на ній, і ніяк не дочекаюся, коли в нас почнуться уроки фізики”, — каже дівчинка.

Кожна розповідь — унікальна та насправді особлива. Вона доповнена світлинами та відео: на них діти займаються буденними справами, беруть участь у музичних конкурсах, спортивних змаганнях, розказують про себе, граються. Відео можна переглянути через QR-код. Завдяки такому формату видання стає не лише легшим для сприйняття, а й цікавішим. Це й допомагає діткам розкритися, відчути свою індивідуальність та особливість не через інвалідність, а через власні досягнення та маленькі перемоги.

Упорядниця книжки
Крістіна Тороп

Ідея створення проєкту виникла у Дарини Максимець, директорки Видавничого дому “Букрек” у Чернівцях. Багаторічний досвід роботи над створенням підручників для дітей з особливими освітніми потребами дав підстави перейти до дещо іншого типу інклюзивної літератури. Так і з’явилося бажання реалізувати проєкт “Особливі історії особливих”. Здійснити його вдалося за підтримки Українського культурного фонду.

Співкоординаторкою та упорядницею проєкту стала Крістіна Тороп — в. о. директорки Спеціальної школи “Шанс”, заслужена працівниця освіти України, кандидатка психологічних наук та зокрема авторка підручників для дітей з порушеннями інтелектуального розвитку. У своїй роботі вона має вже близько 20 років досвіду.

“Переважаю бар’єри, з якими стикаються особливі діти, частіше спричинені середовищем, ніж особливостями розвитку. Тому наш проєкт має на меті змінити ставлення до інклюзії в істинному сенсі. Ми всі різні, але рівні! Ми повинні зробити все для того, щоб діти з особливими освітніми потребами почували себе безпечно, допомогти їм інтегруватися у суспільство”, — каже упорядниця.

Паперове видання “Особливі історії особливих” можна знайти у бібліотеках та громадських організаціях країни. Його електронна версія розміщена на електронних ресурсах проєкту, Видавничого дому “Букрек”, Спеціальної школи “Шанс” і в електронних книгозбірнях України.

Проєкт показує, що люди з особливими освітніми потребами — такі ж, як усі повноцінні члени і членкині суспільства. Книга допоможе й родинам, які виховують дітей з особливостями, — не втрачати надії, не опускаючи рук, бути впевненими у власних силах та допомагати своїм діткам розвиватися.

У Дніпрі відзначили 116 років місцевого осередку Товариства «Просвіта»

Сергій ТЮТЮННИК,
голова Дніпровської «Просвіти»

8 жовтня у приміщенні Січеславської «Просвіти» зібралось кілька поколінь діячів місцевого просвітянського руху. Адже Катеринославська «Просвіта» була заснована саме цього дня 1905 року, мала філії в Мануйлівці, Діївці, Перещепині, Гупалівці та кількох інших селах.

«Просвіта» переживала злети й падіння, розквіт і руїну. Сучасні просвітяни сподіваються, що зараз буде час росту й цвіту. Для цього є усі передумови: нова команда, тверде бажання працювати, прагнення змін у місті й суспільстві.

Яка ж наша «Просвіта» зразка 2021 року?

Започатковані, точніше, відновлені безкоштовні курси української мови для населення успішно тривають і в новому сезоні. Стабільно працюють художня школа «Сонячна» та юнацька патріотична організація «Пласт». Нових обертів набирає співпраця з Літературним клубом «СвітоГЛЯД». До вже проведених заходів про Лесю Українку, Тараса Шевченка, Миколу Євшана, Уляну Кравченко додався вечір про Івана Котляревського, який за відгукми став найпотужнішим стартом сезону в «Просвіті». Найближчим часом у планах «СвітоГЛЯДу» – захід про поета УПА Мирослава Кушніра.

Вдалою стала співпраця «Просвіти» з Українським інститутом національної пам'яті – зараз успішно реалізується

спільний проєкт «Історична Просвіта» з науково-пізнавальним курсом лекцій з історії України, які читає відомий історик, співробітник Інституту Станіслав Дуб.

У рамках ідеологічного клубу «Просвіти» організація підтримує співпрацю з Науково-ідеологічним центром ім. Д. Донцова. Саме вони організували для зацікавлених відвідувачів розповідь, присвячену 130-річчю полковника Євгена Коновальця, в планах – доповідь про Зеновія Красівського.

У приміщенні «Просвіти» працюють також молодіжні організації «ДУІТ», «Ай-сек», які, сподіваються в просвітянській організації, стануть одними зі складових молодіжного клубу «Просвіти». Молодь

має більше долучатися до просвітянських проєктів та ініціатив.

Нещодавно презентовано мистецький напрямок діяльності, а саме майстерня-студія української народної вишивки. Відбувся перший майстер-клас. Активно комунікує «Просвіта» з Національною спільнотою письменників України. Проводить зустрічі з людьми і організаціями, які дотичні до української діаспори, адже в планах – налагодження співпраці з українцями за океаном.

На базі Січеславської «Просвіти» планують відкрити такі клуби: філософський, політичний, християнський.

Голова Січеславської «Просвіти» Сергій Тютюнник наголосив: «Маємо чудові

перспективи на співпрацю з видавництвами і друкарнями міста. Першою книгою, яку Січеславська «Просвіта» планує видати за багато років, буде збірник поезій Юрія Дарагана. Це довготривалий видавничий проєкт трьох організацій: «Просвіти», НіЦ ім. Д. Донцова і ЛітКлубу «СвітоГЛЯД». У планах – відновлення власного друкованого органу «Просвіти» «Січеславський край» та запуск низки інформаційних просвітянських сайтів. Одне з приміщень «Просвіти» бачимо як редакцію і видавництво наших друкованих видань. Потребуємо необхідної техніки і фахівців цієї справи.

Щодня працює наша бібліотека. Нещодавно, до Дня бібліотек, відбулася виставка-презентація рідкісних книжкових раритетів, що демонструвалися кілька днів у великій залі «Просвіти».

Планів багато, бажань багато, і я вірю, що разом ми будемо реалізовувати наші проєкти, які змінять місто Дніпро в бік українства.

Держава нас не фінансує, влада не допомагає. Джерела надходжень прозорі і відкриті: це меценатські внески, на жаль, їх мало, та разові перекази небайдужих громадян.

Кожен захід передбачає окремий бюджет. Проте ми віримо, що всі труднощі будуть спільно подолані, і ми станемо справжнім українським культурним центром гуртування українства нашого козацького краю!»

Який він – герой, захисник, ветеран?

Марина КИСИЛИЦЯ,
Чернівецька обл.

Уроки на військово-патріотичну тематику актуальні і важливі, бо мають на меті глибше пізнавати історію України, пам'ятати важливі дати, формувати в молоді мотивацію бути свідомими громадянами, а також створювати правильний образ героя, захисника, ветерана. Такий урок днями відбувся в онлайн-форматі, зорганізований районним осередком ВУТ «Просвіта» ім. Т. Шевченка, який очолює Дмитро Никифоряк. У ньому взяли участь навчальні заклади Вижицької, Берегометської, Банилівської і Вашківської громад.

– Присвячуємо ці сорок п'ять хвилин Україні та її героям. Це лише маленька краплина серед громадських обов'язків, які має виконувати кожен з нас, незалежно від місця роботи і посади, – підкреслив Дмитро Михайлович. – Завдяки синам і донькам, які захищають сьогодні нас від російського агресора на сході держави, можемо працювати, навчати і навчатись. А з нагоди Дня захисників і захисниць України, Українського козацтва, святої Покрови на урок завітали учасники російсько-української війни Юрій Гересун із Мілієвого та Петро Ковалюк із Вижиці.

Петро Ковалюк працює керівником військової підготовки Вижицького ЗЗСО І–ІІІ ст. ім. Юрія Федьковича. Він привітав учасників уроку з прийдешніми святами та поділився досвідом роботи з дітьми щодо патріотичного виховання в їхньому закладі освіти. За основу взяли популяризацію військово-патріотичної гри «Сокіл-Джура». Як відомо, команда школи перемогла в районному та обласному етапах і успішно виступила на Всеукраїнському турнірі.

– Я закликаю і вас долучатися до родини джурів, поринути в емоції, які дарує гра, які можна отримати під час спілкування з ровесниками з різних куточків України. Щоб майбутнє було в надійних руках – обирайте цікавий спосіб гри, – закликав Петро Михайлович.

Учасники уроку мали можливість переглянути відеоролик з моментами етапів гри, які під марш українських націоналістів

«Зродились ми великої години» викликали почуття гордості й водночас хвилювання за долю України.

Військовослужбовець Збройних сил України, голова районної Спільноти учасників АТО/ООС Юрій Гересун у лавах захисників з 2014 року. Служив у різних підрозділах, а починав у 8-му окремому полку спецпризначення головного управління розвідки, головне завдання якої – спостерігати, щоб піхотні і десантні з'єднання знали ситуацію.

– Зараз я служу в десятій окремій гірсько-штурмовій бригаді, восьмому батальйоні, який базується в Чернівцях, – розповів Юрій Іванович. – Я та мої побратими – часті гості в шкільних колективах, де не лише розповідаємо про службу в українській армії, переваги військової професії, а й наочно демонструємо амуніцію, як надавати домедичну допомогу тощо.

Сини Петра Михайловича та Юрія Івановича обрали військової професії. Богдан Ковалюк став цього року курсантом Одеської військової академії. Іван Гересун навчається на третьому курсі Львівської академії сухопутних військ. Усім цікаво було переглянути відео про навчально-військові будні юного міліціанта та його одногруппників.

Про полеглих героїв свого села, які для нас тримають у Вічності небо, – Івана Діаконюка і Олександра Колотила, про те, як вшановують їхню пам'ять у рідній школі, розповіли вихованці Банилівського ЗЗСО І–ІІІ ст. ім. Івана Діаконюка.

Доречно була презентація книг на сучасну військову тематику у Вижицькій публічній бібліотеці. Видання представила Зоя Андриук, закликала прочитати, бо там

йдеться про боротьбу за новітню історію України. До уроку долучились голова обласної організації ВУТ «Просвіта» імені Т. Шевченка Віра Китайгородська, колектив Чернівецької обласної наукової бібліотеки.

Віра Китайгородська поділилась міркуваннями про воїнів-захисників, які стоять на сторожі сьогодення, і захищають нас своїм тілом, серцем, інтелектом. У її поезії – зворушливі рядки про воїнство Хотина на чолі із Петром Сагайдачним, про те, що не мають права заснути гетьмани в нашій долі, бо стежать пильно збоку кочівники одвічні – москалі. Стривожила душу також поезія Олени Репіної, в якій обпалені соняхи війни проростають у зорпади...

Підсумовуючи урок, директор Центру професійного розвитку педагогічних працівників Олексій Борсук зауважив, що загальноосвітні заклади району працювали і працюють в національно-патріотичному напрямку, а також повідомив, які заходи планують провести до кінця календарного року. Пан Дмитро Никифоряк подякував усім, хто прийшов на урок – зі своїми думками, почуттями, емоціями, хто отримав ще більше наснаги працювати на своєму професійному фронті, щоб наші захисники знали, заради кого вони в строю.

У Полтаві видали книгу про гетьмана Івана Самойловича

Книга «Забутий гетьман Іван Самойлович» вийшла друком у полтавському видавництві «АСМІ» за ініціативи й всебічної організаційної підтримки місцевого краєзнавчого музею та Полтавського офісу Північно-східного відділу УІНП. Автором-упорядником нового просвітянського історико-краєзнавчого наукового видання став заступник директора з наукової роботи Полтавського обласного краєзнавчого музею імені Василя Кричевського, заслужений працівник культури України Володимир Мокляк.

Видання побачило світ завдяки фінансовій допомозі писаря Українського козацтва Полтавської області Володимира Зайцева, директора музею Олександра Супруненка, співробітниця музею Галини Шулепі. В оглядовій формі розповідається про гетьмана України Івана Самойловича, сторінки його життя пов'язані з Полтавщиною.

«Серед багатьох історичних персонажів української козацької минушини дивним чином забувся один із найцікавіших персонажів кінця доби Руїни та передмазепинської доби гетьман Іван Самойлович, який, отримавши державну владу в часи повної руїни країни, залишив її спокійною та економічно стабільною напередодні економічного і культурного злету, що стався за його наступника Івана Мазени», – зауважив Володимир Мокляк. Він наголосив, що книга має на меті розповісти, що ж це за реформатор, державний, політичний і військовий діяч гетьман Іван Самойлович, та які його роль і місце в історії України та Полтавщини зокрема.

«Нагадаю, що торік з ініціативи Інституту нацпам'яті згідно з Постановою Верховної Ради України «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2020 році» 400-річчя від дня народження гетьмана Івана Самойловича відзначалося на державному рівні. Щиро вітаю пана Володимира! Дякую колективу музею і видавництву «АСМІ» за поважний внесок у справу увічнення пам'яті українського гетьмана. Пишаюся, що зміг долучитися до видання організаційно та у інший спосіб», – прокоментував подію у Facebook регіональний представник УІНП Олег Пустовгар.

Полтавський офіс Північно-східного міжрегіонального відділу Українського інституту національної пам'яті

Василина **ВОВЧАНСЬКА**,
членкиня НСЖУ,
м. Тернопіль

У бразильського письменника Пауло Коельо є глибока думка про те, що Всевишній створив цей світ, щоб люди крізь видиме прозрівали духовне. А чи прагне сьогодення до духовного прозріння? Чи протестуємо проти аморальності, проти прогнилого соціуму, для якого чужі будь-які духовні цінності? У жорстких рамках, у яких нині перебуваємо, дуже важливо пізнати себе і знайти “шлях до любові, на світлій галявині якої зацвітуть небаченої краси прийдешні квіти – самозречені душі, задивлені в трансцендентність неба і заглиблені корінням в буття” – каже авторка “Квітів прийдешніх”. На допомогу прийде молитва віри і посвята себе Творцю.

Галина Олійник проживає в с. Орестів Здолбунівського району на Рівненщині. Закінчила Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка. Юристка-практик. Безмежно закохана в поезію, соняшники та картини Ван Гога. Вийшли друком її поетичні збірки: “Душа після сповіді” (2000), “Вертикаль” (2006), “Дотиком вогню” (2007), “Танець розквітлого саду” (2012), “Пора співати” (2015).

Тримаю в руках нову поетичну збірку авторки “Квіти прийдешні”. Обкладинка захоплює самобутністю: на сонячній галявині літають маленькі янголи. Таке враження, що відразу потрапила в рай. Хоча що таке рай? Якщо спробувати знайти відповідь у Біблії, то можна зробити висновок, що рай не втрачений, його можна набути знову. Описати блаженство людини в раю практично неможливо, адже дуже важко знайти потрібні слова. А пані Галина знаходить. Її поезія наповнена таємничістю, нестандартними рядками, вмінням розпалити вогнище людських сердець, щоб вони проросли на благодатнім ґрунті.

*Благослови, о Господи, благаю,
На благодатнім ґрунті прорости,
Ключем хреста відкрити двері раю
... і далі йти.*

Саме до духовності закликає у своїй поезії літераторка, ніби промовляючи до нас проникливими рядками, які западають у душу. Найбільшу увагу звертає на образ

“Срібна нота в піснях солов’я”

Галина Олійник. Квіти прийдешні: поезія. – Рівне: Письменницька робітня “Оповідач”, 2020. – 116 с.

Спасителя, наближаючи читача до чогось вічного і рідного.

Наша країна потребує духовного відродження, від якого почнеться і відродження інших сфер соціального життя. Тому ми повинні виховувати духовні особистості, дбати про те, щоб діти змалечку отримували правильні орієнтири. Тільки тоді матимемо сильну, свідому молодь, яка чітко позиціонуватиме себе громадянами, що шанують свою державу, своїх батьків і традиції. Замість легковажного ставлення до життя, завдяки духовним істинам швидше відновиться нація зі сформованим світоглядом.

Пані Галина порівнює себе з тендітною стеблинкою, яка, торкаючись святого Лиця, нанизує сльози на терня Його вінця. Широ вірять, що Христос не забуває заблуканих, забутих і подає всім свою зранену руку, взявши на себе спокуту людства. Свою безмежну любов до Нього поклала на Його вітвар:

*Своє серце Христу віддала,
Своє серце з Христом розп’яла,
І живе замість мого “я”
Срібна нота в піснях солов’я.*

Дивовижну поезію Галини Олійник неможливо повністю осягнути через поверхове читання. Читач повинен сам знайти свій аспект духовної людяності, який допоможе йому віднайти баланс між існуванням у світі та життям у Бозі. Бо країна на межі падіння у прірву, коли втратиться моральність.

*Вітру вогонь покаже
Шлях до перемоги.
Янголи душі важать,
Взявши тіла в облогу.*

Поетеса відчуває велику відповідальність, яку несе поет, взявши в руки перо. Свою місію вбачає у тому, щоб показати і донести через поезію справжні цінності народу, закликати до необхідності змін в українському суспільстві. Все це сприятиме оздоровленню нації і поверне до витоків, очистити від багаторічних пластів байдужості, безлікості, сформує та підтримає культуру й духовність.

Для неї головне в житті залишатися Людиною під покровом Бога, вірити й не черствіти душею, робити добрі справи, бо ж ніхто не втече від себе і за все доведеться відповісти на суді перед Тим, хто знає наші думки і помисли наперед. Авторка з боєм у душі запитує:

*А ти ж, мій брате, ще не схаменувся?
За тебе ж бо свята вже летить кров.
Ти переситився, від Бога відвернувся,
Спаковуєш валізи – й на перон?*

Глибока філософська думка закладена у кожній строфі, і це налаштовує на певні роздуми. Поетична канва у міру оздоблена метафоричними квітами та порівняннями, проймаючи читача до глибини душі. Ці відчуття тягнуть за собою караван образів які налаштовують на ліричний лад: “Колихала сум на дні криниці”, “Онїмілі слова вогнями скресали”, “Біль запікся на спраглих устах”, “І в пісню Сина сповила”, “Лиш паслися тумани”, “І весною у сльозах беріз”, “Знов завагітніла віршем”, “Грім рокоче в осерді небес”, “Сльози нанизувала, як перлинки”, “Сірий натовп здригався, як змії, у кільці”, “Цей вірш,

як птах”, “І присяде душа скраєчку, як самотня сльоза мудреця”.

Хоча інколи трапляються невеликі порушення силаботонічних канонів, авторка майстерно згладжує прогріхи, мудро наближає читача до тремкої духовної ліричності, шемно торкаючись до української душі, загалом нації, даючи змогу глибше відчуті зображений біль, який назавжди залишить слід у наших серцях. Вона не стоїть осторонь проблем, якими живе наша країна. Це відчутно у віршах, присвячених загиблим українцям на Донбасі:

*Зима, а у небі летять журавлі,
Розкрили крила, немовби хрести.
Скажи мені, сину, котрий із них ти?
У відповідь тільки прощальне: “курли”...*

Галина Олійник не женеться за “модними” образами. Її не приваблюють ті недоречності, що здебільшого бачимо в сучасній літературі: агресивність, бездуховність, використання іншомовних слів. Сучасній поезії інколи бракує витонченості, гармонійності, спокою та релігійності, тому поезія пані Галини сприймається легко. Це світло її широї душі. Авторка спонукає читача до роздумів, вчить не лише розуміти духовну поетичну мову, а й вникати в неї, вживатися в написане. Це велика праця, адже навчившись цьому, ми пізнаємо світ на іншому рівні – не просто матеріальний, а світ духовний.

Галина **СТАСЮК**,
кандидатка філологічних наук,
доцентка Івано-Франківської філії
Університету “Україна”

Особистість поета і створений художній світ – це завжди таємниця, яка вабить. І дослідник, наче детектив, шукає ключі до цієї загадки. Результат залежить від складності таємниці та від аналітичного таланту детектива. У монографії **Надії Гаврилюк “Віршів золотий політ: поезія Світлани Короненко”** вдало зійшлися обидва фактори.

Образний ареал авторки “Містерій”, “Замовлянь на білоруську мову”, “Дебори” складноасоціативний, синестезійний, тому незвично сугестивний, чарувальний. Знайти герменевтичні ключі до такого водночас відкритого (багата інтертекстуальність) та закритого (герметичність смислів) художнього світу – під силу, мабуть, тільки науковцю, який дивиться на нього не лише зовні (як рідкісної академічної підготовки віршознавець), а й – умовно – зсередини (як самобутня поетеса).

І зміст монографії виразно потверджує: таємниця знайшла свого детектива. Надія Гаврилюк виокремлює кілька ключових топосів поезії Світлани Короненко, які, сенсово перетинаючись, наче виростають один із одного: *Жінка* (розділ “Сукні шовкове розкрила...”), *Доля* (розділ “Доле моя пречиста...”), *Творчість* і *Людина-в-творчості* (розділи “Дух несподіваних рим...” та “Акварельні портрети віршів...”), *Кохання* (розділи “Така тонка любові лінія...” та “Поема голосів і голосів”), *Традиція* як

Кришталь і золото

Гаврилюк Н. Віршів золотий політ: поезія Світлани Короненко. – Київ: Ярослав Вал, 2021. – 416 с.

духовна тяглість і як інтертекст (розділ “Срібно горить амальгама...”). Тримаючись за ці магістральні тематичні лінії, можна поступово заглиблюватися у “дивні глаголи жіночі”, вибудовуючи власну рецепцію дуже незвичайного – *короненківського* – поетичного задзеркала.

Надія Гаврилюк робить це вдумливо і тонко, використовуючи оригінальний (власне її) метод-сплав, в основі якого – герменевтичний підхід до твору, додатково розімкнений на ґрунтовний строфо-метричний, фонічний та стилістичний аналіз, на лінгвістичну практику “вилушування” внутрішньої форми слова, на інтерпретативно-асоціативну роботу з алюзіями і ремінісценціями як з інтертекстом та інтермедіальним простором.

Щодо способу розкриття смислів художнього тексту відома літературознавиця (і поетеса) зауважує у висновках (“Рядок, як подих”): “...можливі інтерпретації у твір закладає таки автор (навіть якщо частина з них закладена підсвідомістю автора). Допустимі інтерпретації обумовлені текстом аналізованого автора, все що поза допустимим – свавілля інтерпретатора, голос інтерпретатора, а не голос автора”. Опираючись на цю глибоко слухну тезу (на жаль, чомусь не очевидну для багатьох науковців від літератури) та вправно по-

слуговуючись складним методологічним інструментарієм, дослідниця-детектив підбирає правильні ключі до таємниці, бо вона відкривається.

Художній світ Світлани Короненко в літературознавчій рецепції Надії Гаврилюк виростає із “потужної схильності поетеси до містерії і містики”; він напрочуд інтелектуальний, “із численними покликаннями на художників, поетів, музикантів, на мистецькі полотна, поетичні твори попередників і сучасників”; авторка цього дивовижного світу “балансує між буденністю і екзотикою, архаїкою і добою інтернету, між минулим і сучасним, між верлібром і білим ямбом та римованою силаботонікою і тонічним віршем”; її поетичному мовленню властиві “розлогі фрази, довгі речення, що нанизуються одне на одне, нагадують барокову розлогість і схильність до орнаментування тексту”. І тому “прозорість стилю – це не про Світлану Короненко”, “її творчість є позбавлена небесної ясності для тих, хто не звик до читання текстів алюзієвих, опертих на книжність”. Проте не-прозорість, таємничість, важкопроникна палімпсестність поетичного слова авторки “Віршів з осені”, “Поєми голосів” не склали непідйомної проблеми для досвідченого, глибокого науковця.

Монографія **Надії Гаврилюк “Віршів золотий політ: поезія Світлани Короненко”** залишає виняткове враження: аргументована чіткість, об’єктивна ґрунтовність та інтелектуальність аналізу переплітаються з розлогим цитуванням самобутньої, чарувальної поезії. Наукове та художнє слово – кришталь і золото – єдиним сплавом, в одній книзі, яка, без сумніву, є цінним здобутком українського літературознавства.

Холодний Яр – земля вільних

На батьківщині Максима Залізняка, Семена Нежового і братів Чучупаків відзначили свято Покрови

Євген БУКЕТ

Холодний Яр традиційно стає місцем зустрічі українців, що зібрались відсвяткувати наше предковічне свято Покрови – свято козацтва, яке починало свої визвольні походи з Мотрониного лісу – відомого ще від часу боротьби з державою Джучидів; свято ОУН і УПА, які переймали досвід боротьби Холодноярських повстанців і зачитувались романом Горліс-Горського; свято захисників України, які нині знищують московських окупантів, як і наші предки впродовж кількох минулих століть. Холодний Яр об’єднує покоління українських захисників і патріотів. У ньому формується традиція військової звитяги та світогляд нації переможців.

Цьогорічні урочистості розпочалися 13 жовтня з представницького історико-краєзнавчого форуму в Медведівській загальноосвітній школі I-III ступенів імені Максима Залізняка. В роботі круглого столу “Українська історія: холодноярський вимір” взяли участь науковці, краєзнавці – дослідники історії Холодноярського регіону, члени Історичного клубу “Холодний Яр”, архівісти, педагоги, викладачі ВНЗ. Серед них – Богдан Галайко, Валентин Лазуренко, Юрій Ляшко, Юрій Митрофаненко, Олександр Могилов, Руслан Найда, Олександр Солодар, Михайло Шитко та ін. Учасники обговорювали питання відновлення історичної пам’яті про визвольну боротьбу в Україні, інновації осмислення ролі Холодного Яру в історії України, особливості створення експозицій, присвячених історії Холодноярського регіону.

Після завершення роботи круглого столу в Медведівському краєзнавчому музеї НІКЗ “Чигирин” відбулася презентація проекту “Створення експозиції “Холодний Яр – земля вільних”. Проект реалізується Благодійним фондом соціального розвитку НІКЗ “Чигирин” в партнерстві з Національним історико-культурним заповідником “Чигирин” в рамках програми “Інноваційний культурний продукт” за підтримки Українського культурного фонду.

Холодний Яр – це унікальне місце, з яким пов’язано безліч історичних подій. Саме тут, впродовж століть, під одними гаслами, з одними ідеями люди з однаковими іменами-псевдо боролися, переслідувані загарбницькою владою. Тривалий час українців змушували забути про них, намагалися висміяти та зганьбити, по-

казати злочинами і грабіжниками. Цей проект – борг пам’яті людям, які віддали своє життя за волю України, символ остаточної перемоги їхніх визвольних потуг. Він має дати відповідь на питання: що означала воля і свобода для холодноярців протягом століть і чим сьогодні ці поняття є для кожного з нас.

У рамках реалізації проекту проводилась інформаційна кампанія в ЗМІ та соціальних мережах по популяризації Холодноярщини та просвітницькі заходи, серед яких банерна виставка “Холодний Яр – земля вільних” – спільний виставковий проект УІНП та НІКЗ “Чигирин”.

У межах святкування Покрови було презентовано нову експозицію “Холодний Яр – земля вільних” у приміщенні Медведівського краєзнавчого музею, яка розповідає про роль Холодного Яру у становленні Української державності. Експозиція присвячена множинності змістів Холодного Яру – природного об’єкта та місця боротьби за волю і свободу. В ній представлені предмети часів Козаччини, Гайдамаччини та Холодноярської організації. Серед них – портрет Б. Хмельницького з колекції Б. Возницького, двостороння ікона (феретрон) з Миколаївського Медведівського монастиря XVIII ст., чотириствольні пістолі, наверх прапора – тризуб часів УНР, зброя та спорядження часів Холодноярської організації, комплекс речей (сховок), пов’язаних з визвольною боротьбою в Холодноярському краї 20-30-х рр. XX ст. Нова експозиція містить і елементи інтерактиву, через які відвідувач музею зможе “доторкнутися” до історії.

Під час презентації в приміщенні краєзнавчого музею було підписано двосторонню угоду про співпрацю між НІКЗ “Чигирин” та 93-ю ОМБр “Холодний Яр” та НІКЗ “Чигирин” і 3-м полком СпП імені князя Святослава Хороброго. Вони передбачають співпрацю з популяризації історико-культурної спадщини України в цілому та Чигиринщини, зокрема серед військовослужбовців та солдатів строкової служби, реалізацію спільних проєктів, зокрема допомогу в створенні розділу експозиції музею, присвяченого російсько-українській війні на Сході.

Експозиція “Холодний Яр – земля вільних”, робота над якою ще триває, відновить історичну справедливість щодо увічнення пам’яті борців різних часів за незалежність України у Холодному Яру, стане платформою для презентації історії регіону, новим туристичним об’єктом, що сприятиме розвитку культурно-пізнавального туризму.

У м. Кам’янці, в історичній пам’ятці XVIII століття – кам’янському гроті відбулося відкриття виставки відомого україн-

ського скульптора, художника і письменника Руслана Найди “Войовниці Великого Степу. Козачки-Амазонки”. Митця вітали камерний ансамбль Кам’янського державного історико-культурного заповідника, місцева влада, поетеса Мальва Кржанівська та члени Історичного клубу “Холодний Яр”.

А на завершення першого дня

урочистостей в Медведівському Будинку культури відбувся святковий концерт лідера гурту “Тінь Сонця” Сергія Василюка та учасників художньої самодіяльності Медведівського БК.

Біля пам’ятного знака воювачам 93-ї ОМБр “Холодний Яр”, які поклали свої голови у боротьбі за волю України в 2014 – 2019 рр., за участі військових відбулося вша-

крову влаштував традиційне літературно-мистецьке дійство, в програмі якого були книжковий ярмарок, ярмарок народних майстрів та літературно-музична сцена, ведучим якої був член Історичного клубу “Холодний Яр”, поет Василь Ковтун. Родзинками музичної частини були Василь Лютий, Юрій Маршупа та гурт “Черкаські козаки”.

У своєму слові Василь Лютий згадав про побратима по кобзарському цеху Тараса Силенка, життя якого передчасно обірвалося цьогоріч... Присутні вшанували Тарасову пам’ять хвилиною мовчання.

Другий день урочистостей завершила велична подія, що розпочалася з мітингу за участі патріотичної молоді і військових біля пам’ятника Героям Холодного Яру в селі Мельники. Громадська ініціатива “Поклик Яру” запалила 150 смолоскипів на честь захисників України, утворивши з вогнів живу карту Великої України (разом з Кубанню). 150-кратне “Слава!” пролунало після цього з Холодноярського лісу, нагадавши, що саме вогонь, що візьме свій початок з Холодного Яру, символічно об’єднає своїм запалом всі українські землі.

До Холодного Яру завітав головнокомандувач Збройних Сил України, генерал-лейтенант Валерій Залужний. “У Холодному Яру, місці нашої військової слави, Командувач Українського війська востаннє перебував у 1920 році. Я гордий сьогодні бути тут, відчувати дух поколінь захисників і захисниць України. Саме біля Гайдамацького ставка у XVIII ст. повстанці освячували ножі. У цих місцях присягали на вірність Україні воїни Холодноярської республіки. Їх бойові традиції успадкували вояки УПА, які боролися за відновлення незалежності України. Маючи таке глибоке історичне коріння, усвідомлюючи спадкоємність наших військових традицій і відповідальність перед попередніми і прийдешніми поколіннями, ми достойно продовжуємо боротьбу за свободу. Там, де українські воїни, – там Україна”, – написав він на своїй офіційній Facebook-сторінці.

Музейно-етнографічний комплекс “Дикий Хутір” на По-

Богдан ЗАЛІЗНЯК,
член НСПУ і НСЖУ,
м. Львів

Атена Пашко: сила і ніжність (з нагоди 90-ліття)

8 жовтня у Львові в Актівній залі головного корпусу Національного університету “Львівська політехніка” відбулася акція вшанування пам’яті “Атена Пашко: сила і ніжність (з нагоди 90-ліття)”.

Модерувала дійство директорка Міжнародного інституту освіти, культури та зв’язків з діаспорою НУ “Львівська політехніка” **Ірина Ключковська**. “Чи багато людей в Україні її знають? — запитувала нас, присутніх на Акті, і, мабуть, саму себе, пані Ірина. — Від нас відходять люди, які будували Україну. І відчуваємо себе осиротілими. Але є пам’ять, яка робить нас сильнішими. Вона повертає в зовсім іншому вимірі такі постаті, як Андрей Шептицький, Климентій Шептицький, Євген Сверстюк, Василь Стус, В’ячеслав Чорновіл. Такою ж постаттю, яка політично будувала Україну, була і є Алена Пашко, поетеса, громадська діячка, дружина В’ячеслава Чорновола”.

Про сильну за характером українку схвилювано говорили **Оксана Бризгун-Соколик**, голова СФУЖО (1992–2002), Зоря-

на Білик, заступниця директора Львівського музею історії релігії, Орислава Хомик, голова Союзу українок, Мирослав Маринович, дисидент, громадський та релігійний діяч, проректор УКУ (долучався з відео) і дочка Атени Пашко — Ірина Волицька, театрознавиця, режисерка “Театру в кошику”.

На відео ми побачили їх разом — Атenu Пашко і В’ячеслава Чорновола.

Про що говорилося? **Мирослав Маринович**: “Чим вона запам’яталася? Силою характеру. Особливо гарною ніжністю. Свій ніжний поетичний світ берегла і вихлюпнула. Нам бракує таких Атен. Була по-справжньому вільна. Стала своєю в усіх київських дисидентських домівках. Алена з В’ячеславом Чорноволом ідуть разом”; **Ірина Ключковська**: “Я проаналізувала всю цю колосальну роботу і зрозуміла, що вона бачить ще й стратегію розвитку Союзу українок. Вона вивела Союз українок на міжнародний рівень. Була великим життєлюбом. Вірила у всіх нас. Пам’ятаємо і шану-

ємо”; **Зоряна Білик**: “Наприкінці 80-х познайомилася з нею. Розвалявся Союз. Тріщав по швах союзний договір. Алена належала до тієї категорії жіночого товариства, якому вдалося уникнути радянських тюрем і які продовжували українську справу, друкували самвидав. Найскравішою серед них була Алена Пашко. Ми її обрали в Києві головою Союзу українок... Дякую, пані Алено, за ту мудрість, якої я вчилася у Вас. Дякую, пані Алено, за віру”; **Орислава Хомик**: “У грудні — 100 років від створення Об’єднаного Союзу українок, 30 років від Першого з’їзду відновленого Союзу українок. І 90 років — Атені. Я мала щастя спілкуватися з цією жінкою... Її віршам Чорновіл надихався”. Коли загинув В. Чорновіл, Алена просила знайти їй роботу в Києві. Нарешті — дочка **Ірина Волицька**: “Хочу подякувати Ірині Ключковській і своїй близькій товаришці за ініціативу проведення сьогоднішньої зустрічі, подякувати її команді, які так багато зробили. Дякую, дуже дякую Мирославу Марино-

вичу, Оксані Бризгун-Соколик, Зоряні Білик і Ориславі Хомику. І всім, хто прийшов. Я схвилювана. Алена Пашко — перш за все моя Мама. Мамо, я тебе так любила. Трагічно високе життя у Мами, але вона ж не вважала своє життя трагедією, — зберегла відчуття оптимізму, була Особистістю, україною, другом В’ячеслава Чорновола. Мама 10 жовтня дуже любила жовті троянди, які так часто їй дарував В’ячеслав Мак-

симович. Мама була дуже гарною жінкою. Я казала: “Мамо, по тобі плакав Голлівуд”. Ще поділюся інтимними переживаннями. Я дуже боялася зранку прийти до Мами в лікарню. І раптом я побачила в неї молоде обличчя. Я сказала: “Мамо! Ти така гарна! Все прекрасно”. Але сталося...

Мама усвідомлювала себе поетесою. Поетеса — це було друге крило її душі. Без Маминої поезії важко зрозуміти її особистість, її духовність. Зачитаю дещо з Маминих творів (*читає*). Життєве кредо Мами:

“Я віруюча,

Я така віруюча”.

Вірш, присвячений Ніні Строкатій-Караванській, зродився в Маминій душі: “Як же вам, жінко, на нарах спиться?”.

На закінчення Ірина роздала книжки Атени Пашко — “Лезо моєї стежки”. Цікаво, що вступна стаття до неї належить Ірині Жиленко: “Творчість — єдине, що може компенсувати втрату земного щастя... Творчістю й Україною живе на цій землі поетеса Алена Пашко”. (Вступну статтю Ірина Жиленко писала ще 2007 року). Збірка “Лезо моєї стежки” була видана в “Смолюскіпі” саме того року.

Мирослава ОЛІЙНИК
(БУЧКІВСЬКА), Львівська обл.

«Франко нашого краю»...

Так назвала Омеляна Володимирівна Леськівна зі Самбора на Львівщині журналістка Оксана Сторож. Цього року славному українському патріоту, просвітянину, літератору, композитору, краєзнавцю, члену Національної спілки журналістів України, активному громадсько-культурному діячу — шляхетній людині непересічного таланту, моему земляку Омеляну Леськіву виповнилося б 80 років...

Я зустрілася із сином Юрієм, щоб дізнатися більше про життя його батька. Юрій Леськів, який пішов по татових слідах, — пластун, головний редактор журналу “Пластовий шлях”, член Національної спілки журналістів України, активний громадський діяч.

— **Розкажіть про батькове село та його виселення.**

— Народився батько у селі Військо на Добромилщині, яке новітня влада перейменувала на Нові Сади. Він згадував, що у них були хата, стайня, кузня, поле. Жили небідно. Яскраво пам’ятав свої дитячі роки. Ніхто не сподівався, що все найіть роками треба було в один момент покинути — це сталося 18 травня 1948 року — під час так званого “вирівнювання кордонів”. Посадили всіх на вози і повезли через ліс у невідомому напрямку. Звичайно, всі вірили, що незабаром повернуться до своїх домівок...

“...Мені ледь виповнилося сім років, як москаль винив ще один на нашій землі злочин — насильницьке вигнання людей з обжитих теренів, з рідних осель. Тієї весни 1948 року червоне крило хижаків захопило Військо, Серакізці, Папоротно й Квасенину. Як нині, чую лемент, що розносився по селі, бачу невблаганних “визволителів” зі зброєю в руках, відчуваю страх падіння з воза в губицькому лісі...”. Так Омелян Леськів описує “визволення” з рідного села Військо у своїй першій книжці “Довга дорога до Війська” (1996).

Про історію села батько написав: “Згідно з народними переказами, історичне коріння села Військо сягає княжих часів... За свою ба-

готовікову історію Військо зазнало чимало ворожих нападів... Народні перекази стверджують, що в 1648 році козацькі відділи Богдана Хмельницького, які йшли до Замостя, поповнювалися селянами з Війська. У складі гетьманських загонів наші односельці билася з поляками, здобуваючи Добромил і Нове Місто... У 1943 році велика група молоді села Військо влилася в ряди УПА. Після війни більшовицький режим звинувачив тридцять осіб у співпраці з повстанцями. Як наслідок, хтось “пішов під кулю”, хтось — “в полярне сьйво”... Зазнала поневірянь у тюрмах і моя тітка Анна Малицька. На заслання в Сибір у 1945–1947 роках з нашого села було вивезено сімнадцять родин.

Село мало громадський ліс, був млин, діяли школа, читальня, магазин, молочарня, чотири кузні. Тут мешкали і працювали спеціалісти з різних сільських професій... Перед початком Другої світової війни наше село досягло якісно нового рівня розвитку — це зумовлено близькістю Кальварії. Зростає кількість і сільська інтелігенція, завдяки якій формувалося національно свідоме село...”.

Переглядаємо з паном Юрієм наступні розділи: “Наша святиня”, “З плеяди душпастирів”, у яких йдеться про важливу роль церкви в минулі часи. Що більше було гоніння проти релігії, то сильнішою ставала національна свідомість. Діюча у Війську церква побудована в 1839 році, служив там отець Павло Біжинський. Церква мала свій хор, яким диригував Осип Менцинський. Належні спогади присвячено отцю Йосифу Мариновичу, який віддав двадцять п’ять років душпастирству у Війську. Люди пам’ятають, що, коли відома Кальварія відійшла до Польщі й від церкви залишилися дзвони, то він їх закопав у Війську. Пізніше один дзвін був встановлений ним на дзвіниці церкви в Стебнику. Отець був не тільки відданим душпастиром, а й громадсько-культурним діячем. До речі, онук о. Мариновича Мирослав Маринович — відомий на сьогодні-

ні правозахисник, публіцист, громадський діяч, член-засновник Української Гельсінської групи, віце-ректор Українського Католицького Університету у Львові.

Ця бойківська земля дала світові Станіслава Людкевича, Олену Кульчицьку, Уляну Кравченко, Анатолія Вахнянина, Івана Сінкевича, Ярослава Малицького, Мілю Лучак та інших відомих людей...

— **Коли вперше пан Омелян відвідав малу батьківщину?**

— Чотирнадцятого серпня 1993 року в Добромилі відбувся вечір-спомин “До рідних порогів”, а вже п’ятнадцятого серпня війщани вирушили до свого села. Тато так описував у своїй книжці: “Рівно сорок п’ять років пам’ять наближала нас до неї. Подумки і уві сні не одне покоління моїх односельців бачило себе в рідному затишному селі... Дорога додому завжди довга, а наша — це й тернова. Назавжди залишився в холодній землі Заполяр’я Антон Маринович, пропав слід Стефана Тисовського. Наклали головами воїни УПА Стефан Гаваньо і Михайло Процак, не повернувшись з другої світової війни Стефан Леськів, Михайло Щітьо... А скільки краян пішло передчасно з життя, зазнавши лиха і поневірянь вже по чужих закутках...”.

У цих словах — біль серця і мого батька, який, власне, і був організатором відвідин і головою ГО “Отчий поріг”. Він також згадував, як люди падали на коліна, цілували землю, плакали від радості, припадаючи до криниць... Наша хата збереглася і зараз там живе польська сім’я. Цікавий момент і я пам’ятаю: під час відвідин батьківської землі мій вуйко Василечко, який чи не єдиний залишився в рідному селі, показав те місце, де закопані дзвони із місцевої церкви. Там вони лежать у землі й до сьогодні.

— **Ким був батько для вас?**

— Добрим порадиником і взірцем усе життя. У найскладніших ситуаціях для мене татова думка була визначальною. Але не тільки для мене — він був, можна сказати, душею будь-якого товариства.

Завжди цілеспрямований і чітко організований, міг одночасно працювати над кількома проектами. А проєктів було дуже багато, адже його хвилювали різні сфери діяльності. Зараз мені його дуже бракує...

Тато працював на різних керівних посадах у галузі культури та освіти, дуже переймався розвитком художньої творчості, сприяв створенню різних колективів та надавав їм підтримку. Понад тридцять п’ять років був беззмінним суддею-інформатором футбольних матчів на місцевому стадіоні. А ще старостував на весіллях.

Тато очолював “Пластприят” станиці Самбір і щиро допомагав організації. “Пластом” перейнявся і я. Коли я упорядковував пластовий співак “Джерело”, то звернувся до батька за художнім оформленням книжки — і він відмінно виконав цю роботу.

— **Які ще книжки написав Ваш тато?**

— Тато написав чотирнадцять книжок на різну тематику. Для нього людський чинник був основною темою нарисів, статей, книжок. Умів щиро поради́ти з чужих успіхів, допомагав молоді у її становленні, заснував два дитячих хори. Оксана Сторож назвала його “Франком нашого краю”.

Перша праця — вже згадувана “Довга дорога до Війська”. Наступна — художньо-публіцистичний нарис про священника, письменника, літературознавця, етнографа, бойкознавця Юрія Кміта “Співаче бойківської долі”. До речі, тато доклав немало зусиль для встановлення погруддя славетного бойка в його рідному селі. Про складну долю Івана Стебельського, українця за походженням, громадянина американського континенту, члена ОУН — у книзі “Повернення”. Своєрідним літописом в “Пам’ять жертв енкаведистського терору 1941 року в Самборі” стала книжка “Від тюрми — до виховної колонії”. Працюючи у виховній колонії, хлопці, які перебували за ґратами, сприймали

Омелян Леськів

тата як близьку людину, як мудрого порадника. Про народного депутата та про його вагомий вклад у розвиток екології карпатського краю Ореста Фурдичка тато написав книжку “Каденція”.

“Хрести над куполами” — розповідь про будову прокатедрального собору Покрова Пресвятої Богородиці в Самборі. Знаю, тато мріяв стати священником — став добрим вчителем, наставником, поради́ником. Також були книжки “Школа в Стрільбичах...”, “Народний академік”, “Нас об’єднав футбол”.

Книжка “Доля, написана музикою” розповідає про історію створення і творчу діяльність Самбірського симфонічного оркестру та його засновника і беззмінного диригента, заслуженого працівника культури України Романа Паньківца. Батько писав про музику і сам творив музику — ось кілька його пісень: “Прошай” на слова Ольги Яворської, “Дорого моя” на слова Любові Проць, “Вставай з колін” на слова Дмитра Павличка та багато інших.

Остання книжка-рукопис — “З плину мого життя” — про нашу родину. Не встиг тато побачити це видання, тому я маю за обов’язок її видати.

Ми з паном Юрієм розглядаємо фотографії батька та всієї родини. Особливо цікавими є старовинні. Також цінною є вишиванка, вишита бабусею в дев’яностих роках. У тій сорочці пан Юрій їздив у Київ на студентське голодування Револуції на граніті та на інші патріотичні події.

Лариса КАДИРОВА: “Люблю грати талановитих людей”

У 40-му числі нашої газети за 2021 рік ми писали про XVII Міжнародний фестиваль жіночих монодрам “Марія”, що відбувся на Камерній сцені імені Сергія Данченка Національного академічного драматичного театру імені Івана Франка. Сьогодні засновниця та незмінна очільниця цього фестивалю, народна артистка України Лариса Кадирова – гостя “СП”.

– **Напевно, не випадково Ви однією з перших в Україні почали освоювати жанр моновистави?**

– Художнім керівником Театру Франка був Сергій Данченко – мій педагог, вчитель і друг. Він дав мені відбутися, видзвонитися в цьому житті. Пригадую, коли бачила його востаннє, він давав інтерв'ю. Я слухала: мені було цікаво, про що Сергій Володимирович говорить, як буде думки.

Потім він підійшов до мене й каже: “Знаєш, я ще хочу зробити з тобою моновиставу”. Я розуміла всю трагічність і драматичність ситуації. Це стало поштовхом до творення моновистав, яких тоді в Україні майже не було. Новим художнім керівником Театру став Богдан Ступка. Разом із директором Михайлом Захаревичем вони зробили малу сцену – “Театр у фойє”. Саме там я почала працювати над малими театральними формами.

Моновистава, на мій погляд, вимагає від актора концентрації всіх творчих сил, професійності, емоційності, інтелектуальної енергії. На сцену виходить одна людина. Немає за що схватитися: ні партнерів, ні декорацій. Ти маєш тримати увагу глядачів годину, можливо, й більше. І не лише тримати, а й зацікавити своїм відчуттям світу.

За цей час зробила 13 моновистав. Була вистава за Г. Марксом “Посаг кохання” за його монологом “Любовний одвіт чоловікові, що сидить в кріслі”, за Расіном “Федра” (обидві поставив Олексій Кужельний). Із польським режисером Збігневом Хшановським ми зробили три вистави: “Сара Бернар”, “Марія” (про Марію Заньковецьку; авторами були ми з режисером), “Стара жінка висиджує” Т. Ружевича...

З моновиставою досить просто поїхати на гастролі. Ми об'їздили багато країн, грали в різних приміщеннях, різних формах простору. І всюди я грала українською мовою. Пам'ятаю, показували в Португалії виставу “Не плачте за мною ніколи” М. Матіос. Підійшов режисер португальського театру і сказав, що не потрібна біжуча стрічка португальською мовою, яка пояснювала сценічну дію у виставі, бо все зрозуміло з дій актриси. Оце найголовніше, коли актор і глядачі починають розуміти одне одного на вербальному і невербальному рівнях.

Що пропонує культура, театр? Обмін енергією театрального діяча з глядачем. Кажуть, що в театрі, як у житті. Не згодна. На відміну життя, сцена – це подіум.

І не вважаю, що театр має вчити. Він може давати знання, дарувати момент пізнання і момент бажання пізнати. Але це не вчитель і не кафедра. Театр – це насамперед храм. І цей храм вбирає в себе і духовність, і реальність, і концептуальність мислення, і характерність ситуації. Це в жодному разі не газета, яка дає відповідь на актуальність буття. Відповідь може й бути, але обов'язково забарвлена творчим розумінням ситуації. З бажанням стати над ситуацією, поглянути на неї збоку і бути в ситуації. Щоб чоловікові чи жінці, які цього дня прийшли до театру, стало легше знайти свою точку опори в житті.

Можете запитати, чому я робила багато вистав про різних актрис, серед яких Сірануш, Марія Заньковецька, Сара Бернар. Можливо тому, що оповідаючи про цих постатей, намагаюся доторкнутися до величчя їхнього таланту, до їхнього геніального сприйняття світу. Що є геніальність? Це неординарне розуміння світу в собі і себе у світі. Приклади цих актрис допомагають вистояти, визначитися і відбутися в цьому житті.

– **Напевно, вистава “Не плачте за мною ніколи” стала однією зі знакових у Вашому творчому доробку?**

– На фестивалі, який нещодавно закінчився, я зіграла її вже всоте. А почалося все на фестивалі “Мельпомена Таврії”. Тоді до мене підійшов генеральний директор Херсонського музично-драматичного театру імені Миколи Куліша Олександр Книга та головний режисер цього театру Сергій Павлюк і запропонували зробити щось разом. Я згадала, як років п'ять перед цим Марія Матіос мені сказала: “Прочитай це оповідання, воно твоє”. Коли читала, то думала, як непросто втілити його на сцені. Адже характер героїні настільки піднесений, настільки карпатський... А Карпати для мене – духовний відпочинок, зустріч з неординарністю людською й пейзажною. Карпати я дуже люблю.

Під час цієї розмови вирішили взяти до роботи оповідання М. Матіос “Не плачте за мною ніколи”. Зізнаюся, дуже складно було опанувати такий матеріал. Насамперед – карпатську говірку. Я згадувала свої подорожі до Карпат, коли ти сидиш перед ватрою і летять іскри. А смереки стоять виструнчені, мов шогли на кораблях. Летять іскри і змішуються з зірками на небі. Ніч темна-темна. Багато років поспіль приїздила до моїх рідних людей Федюків з хутора Кукудівка. У

них хата, якій понад сто років, вросла в землю. Щоб до неї зайти треба було спускатися вниз, а не підніматися на ганок. Ми вели безкінечні розмови про Карпати, карпатські легенди. А моя баба Юстина – бабуся, бабуня, бабинка Юсточка, карпатська Сивілла, сповнена внутрішньої свободи, яка виливається у незалежність буття, характерниця, мудра, шляхетна духом, талановита – виспіває все, що бачить... Молода душею, мудра прожитим життям, Юстина, народжена м'якими абрисами карпатських гір, землею, в яку вросла корінням роду, душею стрімить до неба, як ті рівні, стрункі карпатські смереки, верхи яких може торкнутися вогняними бризками розкладена ватра, а вище них тільки зорі... Я вдячна режисеру Сергію Павлюку за створення репетиційної атмосфери, в якій серйозність теми Смерті проводилася через спокій і легкість ритуалу, вдячна за довіру й віру в мене, вдячна за можливість звучання мелодії вистави

підходжу до неї і кажу ці слова. (Усміхається). Виставу супроводжує сміх, у глядачів виникає бажання доторкнутися до світу героїні, відчути свою життєву точку опори.

Їздила з цією виставою до Польщі, Вірменії, Португалії. А в Литві дістала гран-прі. Такі як Юстина допомагають і мені самій вижити.

Згадую свою молодість. Я тоді працювала у Львівському театрі імені Марії Заньковецької. Днювала й ночувала в театрі, тільки цим і займалася. Була інтровертом, людиною закритою. Мені хотілося згорнутися в себе, сховатися в кутку, аби мене ніхто не бачив. А моя мама Клавдія Миколаївна Кононенко була абсолютно відкритою до людей. Вона любила співи, так і сипала жартами, вміла об'єднувати людей біля себе. Мені говорили в театрі: “От якби ти була такою, як твоя мама”.

Згодом я переїхала до Києва. Якось сиділа на кухні, вдома у цей час нікого не було. Я оберну-

“Не плачте за мною ніколи”

у синкопах коломийок, в аритмії лемківської коліскової, у трагічних асоціаціях пісні “Гей, пливе кача...”

Я завжди любила грати талановитих, розумних людей. Моя героїня любить співати, оспівує все, що бачить. Коли бачить вербову дощечку, то згадує як співав Параджанов. Згадуючи скрипача Фічика молодшого, пригадує Івана Миколайчука, який навчив співати сороміцьку коломийку. Я жартую з глядачем, пропоную діалог із ним, і це змушує людей бути уважним до того, що робить Юстина, як і про що говорити і це робить Юстину “їхньою”. Багато людей підходили після вистави й казали: “Оце моя бабуня”. Для мене вона дуже близька, і близька власне характером. Сильний характер допомагає їй вижити, коли все довкола вимирає. Вона виживає за рахунок пісенної, народної мудрості. Юстина каже: “Знаєте скільки мені років? А я ще читаю без окулярів, бо не грішу”. Завжди знаходжу в залі людину в окулярах,

лася і піймала себе на тому, що зробила цей жест так, як робила його моя мама. Засміялася і почула мамин сміх. Мама увійшла в мене своєю відкритістю до людей, бажанням зробити їм щось хороше. Раніше я тільки вміла виходити на сцену і розказувати людям про духовну гармонію “Лісової пісні”, про Лесю Українку. А в Києві почала активно займатися конкурсами, фестивалями.

Дивуюся, як встигла стільки зробити, починаючи з 1992 року, відколи живу і працюю в Києві. Крім роботи в Театрі Франка, грала в Київській академічній майстерні театального мистецтва “Сузір'я”, була головою Художньої ради Києво-Могилянської академії, заступницею голови з творчих питань Національної спілки театральних діячів України. А ще – сім'я. Крім цьогогорічного, провела 15 фестивалів “Боспорські агони”. Брала участь у створеному Данилом Поштаруком фестивалі “Різдвяна містерія” (дивовижний фестиваль, на

якому різні народи світу представляли свої вертепи), разом із Олександром Книгою допомагала у створенні фестивалю “Мельпомена Таврії”, провела у Відні міжнародну конференцію, присвячену Лесю Курбасу, допомагала у створенні Центру Леся Курбаса, а ще... а ще... Це допомогло мені вийти зі своєї шаркулупи, познайомитися з цікавими людьми. І не лише в Україні, а й багатьох інших країнах світу. І шоразу, коли відкриваю для себе щось нове, то повторюю: “Боже, яке щастя, що я у свої роки можу сказати – для мене це вперше!”

– **А як народилася ідея фестивалю “Марія”?**

– Зізнаюся: у моєму житті є три жінки, які допомогли мені вижити. Це моя мама, Леся Українка і Марія Заньковецька. 22 роки я грала роль Марії Заньковецької на Львівській сцені (близько 600 разів). Були аншлаги. Відчувала безмежну любов людей до цієї артистки, а через неї – і до мене. Розуміла, що мушу якось віддячити цій людині.

Прийшла з ідеєю про проведення фестивалю монодрам до Богдана Ступки та Михайла Захаревича. Задум їм сподобався, і вони сказали: “Так, фестивалю бути”.

Спочатку проводили фестиваль у маленькому приміщенні фойє. Там стоять дві великих колони і дійсно ніде розвернутися. Коли приїхала італійська актриса Соні Артінорі, то запитала: “А де я гратиму?” Врешті вирішила задіяти вікна. Згодом використовувала вікна і я в одній зі своїх вистав. Як казали раніше: “Вийди, простели килимок, стань на цей килимок і це вже твоя сцена, твій театр”. Цього вистачить, щоб поговорити з людьми і сказати їм те, про що ти думаєш і чим ти живеш.

– **Напевне за ці фестивальні роки були моменти, що запам'яталися найбільше?**

– Коли мене запитують, яка в мене улюблена роль, то відповідаю, що такої нема. Вони всі як діти. Так само і вистави, які я запрошую на фестиваль. Усі вони найулюбленіші, найкращі, найцікавіші.

Траплялися і дивні випадки. Одного разу актриса грала-грала, дійшла до середини вистави і сказала: “Більше я грати не буду”. А глядач сидить, фестиваль триває. Запропонувала їй зробити паузу. Вона все відмовляється. Підійшла до неї і кажу: “А давай зробимо вечір поезії, я читатиму вірші українською мовою, а ти своєю”. Я читала вірші Ліни Костенко, Івана Драча, Миколи Вінграновського, а вона весь час один і той самий вірш. Коли ми закінчили, вона мене обняла. Глядачі принесли їй багато квітів...

Так хочеться всіх обіграти, всіх прихистити.

– **Крім жіночих моновистав, Ваш фестиваль представляє чоловічі, а останнім часом і ті, в яких задіяно по кілька акторів.**

– Є дуже багато прекрасних чоловічих моновистав. Я бачила потрясаючого актора Шекспірівського королівського театру, англійського актора Піппа, бачила Анжея Северина з Польщі. Поду-

мала, що вони можуть бути гостями нашого фестивалю. Коли Анжей Северин приїхав на фестиваль “Марія” і показав нам свою монодраму “Мій Шекспір” з монологами чоловічих і жіночих персонажів – це було щось неймовірне за глибиною творчого й професійного фаху.

Прекрасну виставу “Відлюдько” за повістю “Сойчине крило” Івана Франка показав на фестивалі Володимир Смотровий з Хмельницького. У цьому місті він організував свій театр “Кут”, проводить фестивалі.

Цього року до участі у фестивалі запросили й колективні вистави. Широ дякую Миколі Берсоні з Миколаєва, очільнику у цьому місті українського театру, який нещодавно отримав статус Національного. Всі вистави у ньому йдуть з аншлагами. Миколаївці привезли виставу, в якій грають чотири актори – “Привіт, малий!” за п’єсою Марини Смілянчук. Мій уклін акторам цього театру.

Ми зробили вечір пам’яті Богдана Ступки, партнеркою якого я була в багатьох виставах. Його син Остап Ступка мав грати у виставі за Лесею Українкою. Але не склалося. Тоді ми домовилися з юними акторами з Народного театру ім. В. Симчача (м. Коломия), і вони показали шемливу виставу “Ім’я Ступки на долонях вічності” Г. Малярчук.

Цьогорічний фестиваль почали з виступу хору Музичного ліцею імені Миколи Лисенка під орудою Ю. Пучко, який зайняв перше місце у світі в категорії духовного співу. Діти заспівали “Благослови, душе моя, Господа” та “Гімн України”.

– Як відбувається відбір учасників фестивалів?

– Я чимало поїздила, побувала на багатьох фестивалях. Знаю кон’юнктуру монодрами у світі, тому вже можу вибирати. У світі є потрясаючі актори. Дзвоню їм, запрошую приїхати. Пишу листи до посольств, міністерств, звертаюся до різноманітних фондів.

– Під час фестивалів проводите презентації книжок.

– Вважаю цю ідею вдалою. Як сказав очільник нашого театру Михайло Захаревич, фестивалі переростає у науково-дослідницький центр. Ми говоримо не лише про книги, які розповідають про театральних людей. А й про нашого мудреця Сковороду (йдеться про книгу “Сковорода” Наталії Дзюбенко-Мейс). Валентина Коротя-Ковальська розповіла про написану нею книгу “Пісенне древо Івана Миколайчука”. Про Наталію Ужвій написала дочка поета Р. Братуня Наталія Колесніченко-Братунь. Алла Підлужна показала своє видання про О. Бельського, художнього керівника унікального в Україні театру “Академія руху”. Були представлені чотири томи “Василь Стефаник” С. Хороби.

Обов’язкові на фестивалі виставки живопису. На XVII фестивалі представив свої роботи народний художник України, лавреат премії ім. Тараса Шевченка Валерій Франчук. Ми говорили про синтез мистецтв. І відбувалося це на тлі картин та мозаїки, що складалася з фотографій польського майстра Марека Сендека, афіш театру “Іван Франко на Франківській сцені”, стенду зі світлинами М. Заньковецької (музей Марії Заньковецької). Коли все це об’єднується, то створюється середовище творчої ау-

ри, в якій вирує доброта й любов (пам’ятаєте слова Ірини Вільде: “Люблю любити любов”).

– Чим ще особливий XVII Міжнародний фестиваль жіночих монодрам “Марія”?

– 150 років тому наша культура вибухнула з’явою Лесі Українки, Василя Стефаника, Агатангела Кримського, Леся Мартовича, і ми говорили про них на науково-мистецькій конференції. Також говорили про Генріка Сенкевича, Івана Дзюбу, Михайла Слабошпицького, Миколу Вінграновського, Івана Миколайчука, Богдана Ступку. А ще – про Іру Маланюк та Соломію Крушельницьку. Про теперішню війну виставою “Незламний” О. Терещенка (актор І. Кирильчатенко). Ми пам’ятаємо про нашого колегу Андрія Мовчана, який загинув на Майдані 20 лютого 2014 року. А ще варто згадати шемні вистави з Коломиї, з Івано-Франківська, Львова, Ізраїлю, Польщі, Кривого Рогу, Києва.

Ми створили експертну раду, до якої входили: театрознавця Алла Підлужна, завідувачка літературної частини Академічного драматичного театру ім. І. Озаркевича з Коломиї Ольга Руденчук та актор і режисер Львівського національного театру імені Марії Заньковецької, народний артист України Григорій Шумейко. Після кожної вистави ми збиралися разом з її учасниками і обговорювали те, що побачили на сцені.

– Хто Вам допомагає у проведенні фестивалів?

– Насамперед, Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка і наш генеральний директор – художній керівник Михайло Захаревич. Театр дає Камерну сцену ім. С. Данченка, світло, звук. Кожної вистави біля мене був Микола Диченко, завідувач постановочної частини театру зі своєю командою, Тетяна Пліска, завідувачка реквізиторського цеху з командою. Велими вдячна заступнику генерального директора театру Івану Ожевану та його команді за шире, щире поміч... Театр Франка показав себе як правдивий національний театр, який єднає навколо себе українські театри, запрошує їх в гості для показу киянам своїх творчих надбань.

Поруч зі мною на фестивалі працювала вся моя сім’я. Син Максим займався транспортом. Його дружина Світланка та її сестра Марічка зустрічали гостей. А онука Анна пригостила всіх глядачів канапками, чаєм та печивом “Марія”.

– Що можете порадити тим, хто захоче взяти участь у наступному фестивалі?

– На сайті нашого фестивалю є заявка, яку потрібно заповнити. Ми будемо розглядати ці заявки і вирішувати. Щойно завершився XVII фестиваль, а люди вже хочуть взяти участь у наступному. І це не може не радувати. На XIX фестивалі обов’язково буде науково-мистецька конференція “Магія культур”, круглий стіл “Полілог діячів театральної культури”, неодмінно знову будуть гарні вистави. Також безперечно буде музична сторінка “Люблю, любити, любов”. Переконана, що від любові народжується добрі діяння на цьому світі. Часу до наступного фестивалю вистачає, можливо, придумаємо ще щось цікаве і нове.

Спілкувався
Едуард ОВЧАРЕНКО

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

14 жовтня – знаковий день для української історії, віри і традицій. Це День українського козацтва, 79-та річниця створення УПА і благословляє цей день Покрова Пресвятої Богородиці.

“Повертайся живим” – таку назву мала програма концерту, в якому поєдналися радість і біль, драматичні роздуми про сучасність, а понад усе – жага щастя, миру, добробуту в нашу українську родину.

Розпочали концерт світовою прем’єрою “Святкової увертюри” Анатолія Жульєва у виконанні Національного академічного духового оркестру.

Поезії з Шевченкового “Кобзаря” вічні, вони завжди актуальні для творчості українських композиторів. А цього вечора прозвучало три романси на слова Тараса Григоровича і музику Левка Колодуба (“Закувала зозуленька”, “Доленько моя” та “Утопала стежечку”), які разом з оркестром виконала заслужена артистка України Єлизавета Ліпітюк (сопрано).

Продовжила концерт композиція “Дитинство” з музики до кінофільму “Тіні забутих предків” Мирослава Скорика. А мелодія цього композитора з кінофільму “Високий перевал” стала посвятою загиблим за незалежність України, пам’ять про яких – понад степами українського сходу. Від серця до серця здійснюється невинна печаль, тріпоче на вістрі вічного прощання.

Українська народна пісня – це наша поетична біографія. Біографія народу, який, мов лев, борюся за свою свободу. А пісня на вірші Тараса Шевченка в обробці Юлія Мейтуса “Од села до села” вже стала народною.

А як же без гумору? В усі часи і нині допомагають українцям жартівливі пісні, наприклад, “Ой я знаю, що гріх маю”.

“На ворогів з одним Богом, – казали козаки, – воїн стріляє, а Бог кулі підносить”. Шабля – хрест козака, перемога – Бог, а пісня – козацька молитва. На завершення першого відділу прозвучав Старовинний запорізький марш в обробці Євгена Адамцевича та Віктора Гуцала.

Друге відділення концерту відкрила увертюра “Святковий Київ” Івана Карабиця.

Дуєт “Тельнюк. Сестри” добре відомий у музичному просторі України та зарубіжжя. Кажуть, що Леся і Галя Тельнюк заслужили звання захисниць української поезії, української мови. Крізь

Про радість і біль

Національний академічний духовий оркестр України (диригент Олексій Бажанов) запросив до Колонного залу імені Миколи Лисенка Національної філармонії України на концерт “Повертайся живим” до Дня захисників і захисниць України. Музику талановитих виконавців доповнило художнє слово заслуженої діячки мистецтв України Світлани Корецької.

призму сучасних зрозумілих молоді жанрів вони йдуть до нас з великими, високими ідеями патріотизму, духовної краси і, головне, небайдужості у нашому бурхливому, строкатому сьогоденні.

У програмі вечора дуєт виконав композиції зі свого альбому “Наш Шевченко”. Ці пісні пройшли загартування, перевірку на міцність перед українськими війнами на гарячих східних рубежах, перед слухачами Великобританії, Литви, Німеччини, Канади. У проєкті “Наш Шевченко” представлений величезний дивосвіт людської душі.

А почали свій виступ народні артистки України Леся та Галя Тельнюк з молитви, чия сила твориться серцем, душею і розумом, – композиції “Все упованіє моє”. До нас усіх і про нас усіх злітали вічні слова Тараса Шевченка у виконанні сестер – “І мертвим, і живим, і ненародженим...”

Оберіг життя людини, оберіг країни, оберіг життєдайного сприйняття світу – все це в пісні “Посаджу біля хатини”. Знайомі кожному з дитинства Шевченкові рядки акварельних кольорів української природи, як плин життя – у композиції “Тече вода з-під явора”. Ще одним твором із проєкту “Наш Шевченко” стала пісня “Не женися на багатій”.

Сестри Тельнюк – лавреатки славетних першого та другого фестивалів “Червона рута”. Як відгомін про цю сторінку біографії дуєту прозвучала пісня на слова і музику Володимира Івасюка “Я піду в далекі гори”. А далі знов Шевченківська тематика – композиція “Росли укупочці, зросли”.

Напевно, нікого з присутніх у залі не залишила байдужими фантазія Альфреда Заубера на теми українських пісень “Водограй”.

Ватра, яка зігріває, збирає спогади, надихає світлом життя, саме таким є музичний твір “Ватра” на музику Василя Попадюка в обробці Володимира Матвійчука.

“Повертайся живим” – це магичні слова, в яких і прохання, і віра, і заклик. Вірші до одной-

менної пісні написала Ірина Цілик. А логічним продовженням цієї теми стала композиція на музику Святослава Вакарчука “Я не здамся без бою”.

“Рядок з автобіографії” – під словами з пісні на вірші Оксани Забужко можуть підписатися всі захисники та захисниці України. Ця композиція є знаковою в новітній історії України, вже стала Гімном маршу патріотів.

На завершення концерту пролунала пісня на слова Степана Чарнецького і вірші Григорія Труха “Ой у лузі червона калина”, що була Гімном УПА, а нині це Гімн воїнів, які захищають нас на сході.

– Ми національний колектив, тому наше основне завдання – пропаганда національної музики, творів українських композиторів, – розповів генеральний директор Національного академічного духового оркестру України Олександр Піроженко. – У цьому році відбувся концерт пам’яті композитора Левка Колодуба, який був ініціатором створення оркестру. Крім цього граємо твори Олега Безбородька та Володимира Рунчака, які пишуть твори спеціально для нашого колективу.

До концерту “Повертайся живим” готувалися давно. Його ініціатором став наш диригент Олексій Бажанов, який і реалізував проєкт. Програма формувалася так, щоб ми могли згадати про День захисників і захисниць України, День Українського козацтва і річницю створення УПА.

З композитором із Запоріжжя Анатолієм Жульєвим ми співпрацюємо не перший рік. Вже мали кілька спільних проєктів і з сестрами Тельнюк до Шевченківських днів, і щоразу програми оновлювалися приблизно на 70 відсотків. Єлизавета Ліпітюк за 15 років брала участь у багатьох наших концертах.

У цьому сезоні плануємо низку концертів, що будуть складатися з української музики. Один з таких концертів присвяtimo Дню вишиванки, інші – дню народження Тараса Шевченка, Різду та важливим історичним подіям.

Микола ТЮТЮННИК. І знову осінь, облітає лист

Сумний двір

Двір сумний, бо скоро холоди,
І вода позамерза в кориті.
Вчора ще рясніли скрізь сади,
А тепер й вони вітрам відкриті.

Літо, як вода в ярк, скло,
Хату ніжно підпирають лози.
Бо цим стінам втримати тепло
Так же важко, як стареньким — сльози.

Над віконцем присмирів павук,
Хоч і сам спроможний налякати.
Тільки дятел десь вгорі: тук-тук...
Мов, погрітись проситься до хати.

Етюд

Посвіжіло, вечір настає...
Та ніяк не хочеться до хати:
Лапками наш песик волохатий
Як на піаніно награв.

Ген, довкола попритихло все.
Плямочка зорі над небокраєм.
Та туман вже селищем повзе
Й на ніч землю ковдрою вкриває.

Іду, курю...

Вечірній час повзе, немов слимак.
Та це мені не холодно й не жарко.
Іду, курю, за звичкою, в кулак,
Як хлопчик той, ховаючи цигарку.

Вже й місяць, ген, як золотий значок...
Уже й туман кочує оболонню.
А вогник, наче спійманий жучок,
Так ніжно мені дряпає долоню.

Вечірнє вогнище

Наш зелен-сад оце вже став рудим,
Палю листву в багатті край дороги.
Уже й перегоріло все, а дим
Ще ластиться, як песик той, під ноги.

Схилилася під зазимком трава,
Поснули вже і яблуні, і сливи...
Лиш вогник на хвилинку ожива
І язичок показує грайливо.

Хмарина

Дошу таки давненько не було,
А згодом десь взялася та хмарина.
І так зраділо дощику село —
Зраділо до найменшої дитини.

Полив усе: й городи, і садки...
Все напилось цілющою вологи.
І навіть ті тополі в два рядки,
Обабіч звеселілої дороги.

Куди не глянь — блищать озерця скрізь!
Хмаринка ж та так низько над землею,
Й тополі аж навшпиньки піднялись
І верховіттям бавилися з нею.

Дика груша

Вона давно запала мені в душу,
Запам'яталась назавжди в ті дні:
Одним одна маленька дика груша —
На чорнім тлі весінньої ріллі.

Стояла там і літечком, і в стужу,
Неначебо розбіглася з гори,
Така собі скромненька дика груша,
Яку всі оминали трактори.

Тоді садки вже цвітом обтрисило.
І тихо вранці коливалась мла.
Вона ж мені була мов хмарка біла,
Що відпочити трохи прилягла.

І так хотілось грушку ту провідать,
Але ж воно завжди діла, діла...
А дні ж летять, ну а куди — Богвіда!..
І ось вже осінь стежкою прийшла.

Ото ж іду, бо їй сказати мушу:
Хай буде довгим на землі твій строк.
Зітхає мовчки вдячна дика груша,
Соромлячись своїх старих гілок.

Жовтий світ

І знов мене веде дорога в ліс.
Вітрець доносить гавкотню собачу.
Перебігає через шосейку лис —
Такий рудий, на жовтому й не вбачиш.

А жовте зараз, мабуть, тут усе:
І ця ж трава, і це ж опале листя.
Лиш стовпчики низенькі вздовж шосе
Як чорно-білі гетри футболістів.

Крокую поруч з ними певну мить
Й вірші собі читаю, без упину.
І сонце — це ж не літне! — не палить,
А лиш ласкаво гріє мою спину.

Ліхтар

І знову осінь, облітає лист.
Попід ногами дощові калюжки.
Ліхтар, стрункий, як той баскетболіст,
Під вітром, в металевім капелюшку.

Він капелюх цей зроду не зніма,
Немов весь час милується собою:
Хоч літо там, хоч осінь, хоч зима —
Стоїть, комусь киває головою.

Ми друзі з ним. Він часто теж не спить.
Можливо, як і я, складає рими.
А то, бува, й здригнутись може вмить,
Коли сусіди гримають дверима.

Це, певне, вже останній з ліхтарів,
Що мали ось такого капелюха.
Звичайно, що і сам він постарів,
І капелюх той наповза на вуха.

А поруч скрізь сучасні ліхтарі —
Вони скляні і через те пихаті...
Але давно зізнатись на порі —
Не вмють ні вітатись, ні кивати.

Захмарні журавлі

О, як кричать захмарні журавлі,
Немов віщують про своє нам горе!
Летіти і не бачити землі —
Це як над сірим і суворим морем.

Почуєш і зупинишся умить,
Відпустиш навіть знайдену вже риму.
І щось в душі так гостро защемить,
Немов її прищемлено дверима.

А тут іще й тумани залягли,
Відомо всім: де тонко — там і рветься...
І крик отой, оте сумне “курли!”
Ще довго буде як та голка в серці!

У цій хатинці

Цю хатинку поміж інших і не видно.
Поруч неї і машини не гудуть.
В цій хатинці, невеличкій, незavidній,
Літні люди, доживаючи, живуть.

В цій хатинці пам'ять спогади колише,
Бо й наразі ще жива в душі вона.
В цій хатинці оселялися колись вже
Голод, холод, тричі проклята війна.

В цій хатинці, невеличкій, незavidній,
Ви не вбачите якогось там добра.
Навіть “сволок”, трудівник наш старовинний,
Й досі стелю, як Атлант той, підпира.

В цій хатинці будь-якої пори року
Завше тихо, як бува в старих людей.
Тільки маятник настінний, крок за кроком,
Як солдатик, марширує цілий день.

Вікна

Було, прокинешся малим
Й одразу — до віконця:
На вигоні крилатий млин
Стоїть, жонглує сонцем.

Радієш, з бубличком в руці, —
Який чудовий ранок!
А потім вскочиш у штани
Й скоріш собі на ганок.

Які були шасливі дні,
Й тих днів було немало,
Коли віконечка мені
Весь світ цей відкривали!

А як писалися пізніш
Біля вікна сонети!
А потім все пішло під ніж
Та й кануло у Лету.

Тепер далеко милий край,
Очей моїх вірада.
Тому, хоч на сопілку грай,
Нічому вже не радий...

Бо скоро й сьомий рік мине,
А я ніяк не звикну,
А вдома ж згадують мене
Й тихенько плачуть вікна.

Донбас — Наддніпрянина

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА”
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!

ПЕРЕДПЛАТА—2021

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 74

на 1 місяць	21 грн 43 коп.	на півроку	115 грн 58 коп.
на 3 місяці	61 грн 29 коп.	на рік	225 грн 96 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН
Відповідальна за випуск
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК
Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО
Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК
Коректорка
Олена ГЛУШКО
Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО
Бухгалтерія
279-41-46
Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001
E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua
Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.
Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

